

Pomenki

slovenskem pisanji.

XLV.

U. Život nam je živo, truplo pa mertvo telo; od kod pa te imeni?

T. Truplo že samo pové, kar je; iz glagola trupiti (conterere, bröseln, reiben). V stsl. je trup' cadaver hominis, entseelter Körper, Rumpf; trupije (collect.) Körper überhaupt; ées. trupel m. Masse, Klumpen: trup Stock, Block, Rumpf des Körpers, trupak Töpel itd.

U. Od kod pa telo?

T. Telo (iz teti — tmem?) corpus, rod. navadno z množnikom telesa, pa tudi tela (zlasti nečloveškega). Lepše in bolj častito se mi glasi duh in telo, duša in telo, kakor pa duh in život, duša in život ali duh in truplo.

U. Torej pravimo tudi: Sveto rešnjje telo (corpus Domini).

T. Kar nam pomeni *a*) iz rešiti solvere, redimere ali corpus redemptoris, redemptorium ali salutare (Erlösungsleib), ktero nas ima rešiti pogina ter nam dati pravo življenje; ali pa, kar je še verjetniše, *b*) iz res, resen, resnji — rešnji, *a*, *e* (telo), kakor iz dnes ali danas — dnešnji in današnji, letos in letas — letošnji in letašnji itd. Sveto rešnjje telo je torej corpus verum, certum (vere corpus Domini).

U. In god sv. rešnjega telesa se imenuje Telovo ali Telesovo?

T. Kakor Duhovo Pfingst-, h. Geistfest, se piše Telovo (obhajilo, pravi Murko) Frohnleichnamfest (cf. nemško besedo Leichnam nekđaj — živo telo — in sedaj — mertvo ali truplo).

XLVI.

T. Ker si me ti zavolj besede život tolikanj poprijemal, te čem pa jaz zavolj besede življenje. Zakaj praviš ti: v življenji sploh in ne: v življenji, kakor pišejo nekteri duhoborci zdaj?

U. Za to, ker nikjer na Slovenskem tako ne pravijo; čemu bi jaz sam pisal ali govoril, kakor nobeden! Sej se ne borim sam seboj, sam s svojim duhom!

T. Kakor život, so pisali poprej imenovani pisatelji različno tudi življenje, živejne, živlejne, življenje, in sedaj pišejo navadno življenje, kakor terpljenje, ne pa terpenje ali terpenje.

U. Zakaj pa pišejo sedaj nekteri življenje ali celo življenje?

T. Ker gre pravilno iz živeti III. verste glagolno ime življenje, kakor veleči — velenje, germeti — germenje brez *lj*, in življenje po stsl. pisavi. Ondi se je likalo iz glag. I. reda žiti terpivno deležje žit in živeti, in od tod žitije in življenje ali življenje, katero se pa v tej poslednji obliki vendar ne bere v staroslovenskem pisanju.

U. Kako jo razlagajo pa v novoslovenskem?

T. Metelko piše (str. 110): „Die zwey letzten (živeti — življenje in terpeti — terpljenje) ahmen rücksichtlich des epenthetischen *lj* die 4. Form nach; einst war terpenje und življenje üblich; Schönleben schrieb 1672 noch häufig življenje“. In Janežič (str. 86.): „Pravilne so res oblike: hrepenenje, kopernenje, poželenje; ali drugač je z glagolniki življenje in terpljenje, mesto zastarelih oblik: življenje in terpenje, ki je nekteri pisavci spet v rabo jemljó“.

U. Kaj je misliti od oblik življenje in terpljenje?

T. Kadar se vstavi *l*, se vstavi vselej topljen *lj*, zlasti za ustniki v glagolih IV. verste; prav je torej le življenje, terpljenje.

U. Sej se glagoli sim ter tje sprehajajo in preseljujejo po posamesnih verstah ali redovih (cf. videti — viditi, vedeti — vediti. I. Jezič. XXI).

T. Res se sprehajajo ter si sposojujejo nekteri glagoli zdaj iz te zdaj iz une verste, in ravno glagoli III. verste se pregibljejo na dveh osnovah: nedoločnikova izhaja na *e* (a), sedanjikova na *i*, kakor pri glagolih IV. verste.

U. Ali je tedaj življenje napačno?

T. Marsikako življenje je napačno t. j. polno napák, in marsikteremu je življenje prekratko, ker ima predobro življenje in preslastno! Sicer pa — ali ni živeti in se živiti skorej tisto? Ali niso rabili oblike te premnogi — dobri pisatelji že mnogo, premnogo let? Ali se ne govori sploh tako? Ali se ne da celó pravilno izpeljevati iz hrovaškega življeti — življenje, kakor iz terpljeti — terpljenje? — Tudi Miklosič pripusti

to pisavo (pg. 211): „Die einschaltung des *lj* im part. praet. pass. ist unorganisch, doch trpljenje, življenje neben trpênje, živênje“.

U. Vendar!

Malikoslovje.

Spisal Fr. Metelko.

(Konec.)

Tudi Diana je slovansko ime; nekdanj so jo tudi imenovali: Diviana, kakor prîča Varron (g. kn. de L. L.) in Tuli (2 kn. od roda bogov). Bila je preçista devica, kakor malikoslovje ¹⁾ govori, in da si to krepost, èistost obvaruje, je izmed ljudi v gojzd pobegnila z nekimi drugimi devicami in tam ob lovu živela; zato so jo tudi za boginjo lova imeli. Slovenci še dan današnji imenujejo dekle, deklino, divjo, ktera je ljudi bojeça ali plaha, rekoç, da je nekako divja, divjâsta, divjâkinja. Tako tudi pravimo od živine, ktera ni krotka in privajena, da je divja, zdivjana.

Kér Latinci, ki so boginjo Divjano od Trakov in Skitov dobili, njenega imena niso razumeli, so ga po svojem prikožili poznêje v Diano.

Çe globokeje pogledamo, vidimo, da še današnji Iliri svoje hçere po korenu: divji, *a*, *e* imenujejo: diva, dêva, divna; ali v pomanjšanji: divojka, devica, devojçica. Iz tega se vidi, da boginja Diana ni imela lastnega imena, ampak obçno z vsako drugo devojko. Pa tudi povesti nam pravijo, da so stari ilirski narodi svoje hçere ravno tako na skritem imeli in odgajali, kakor je Diana živela. Siromaške so sicer mogle tudi na polje, v verste itd. dêlat hoditi, ali ostro šego so iméle, se tako skerbno moških ogibati, da na pozdrav celo hvale niso rekle, ker je nespodobno bilo z njimi le besedo pregovoriti. Še ni dolgo t. j. v l. 1806, kar piše Apendini, da so stari Dobrovniçani tožili in se žalostili, da se ta sveta šega popušça, pokvarjena od ptujcev.

In iz Posidone izvêmo po Strabonu (kn. 7.), da so Traki devištvo in èistost v tako visoki çasti imeli, da so mnogi vse svoje žive dni v deviškem stanu živeli. Rekli so jim èisti — zvesti, èiste — zveste. In kakor druge bogove in boginje so

¹⁾ Beseda basnoslovje ne zaznamva pravega uména.